

ÇO UNLUKÇU DEMOKRASİYE YÖNELİ OLARAK POPÜLİZM

POPULISM AS ORIENTATION MAJORITIRIAN DEMOCRACY

DOI: <https://doi.org/10.21492/inuhfd.559362>

Gülden ÇAMURCUO LU

Ar . Gör. Dr., Hac, Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Genel Kamu Hukuku ABD (guldencamurcuoglu@gmail.com) ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7404-4661>

Makale Bilgi

Gönderilme: 30/04/2019
Kabul: 28/06/2019

Anahtar Kelimeler

Popülizm,
Temsili Demokrasi,
Do rudan Demokrasi,
Az, nl, klar,
Halkç, l, k.

Article Info

Received: 30/04/2019
Accepted: 28/06/2019

Keywords

Populism,
Representative
Democracy,
Direct Democracy,
Minorities.

Özet

Popülizm, geçmi ten günümüze farklı ülkelerde farklı, siyasal rejimlerde zaman zaman ortaya ç,kabilmir. Bu nedenle bu farklı örneklerin genel özellikleri üzerinden popülizm tan,mılanmaya çal, .l,r. Buna göre popülizmin en belirgin özelli i halkç, söylemlere dayanan bir ideolojik yakla ,m olmas,d,r. Popülizmde s,kl, kla halk iradesine vurgu yap,l,r. Popülizmde halk iradesinin gerçek temsili savunulur, bu amaçla do rudan demokrasi çar, lar, yap,l,r. Hemen her siyasal rejim tipinde ortaya ç,kabilen popülizm gerçekte bir popülist seçkinler hakimiyetini ortaya ç, kar,r. Ço u yazar taraf,ndan popülizm bir ideoloji, politik görünü ya da siyasi hareket tarz, olarak olumsuz yorumlanabilmektedir. Kimi yazarlara göre ise popülizm, temsili demokrasiye ya da halk,n temsiline ele tirilebilecek noktalar oldu unu hat,rlatmaktadır. Bu noktadan hareketle popülizmin olumlu yanlar,na da odaklan, lmal,d,r. S,radan insan,n daha güçlü temsilini savunan popülizmin siyasal kat,l,m, art,rd, , söylenebilir. Bu yönüyle demokrasiye katkı, sunmaktadır. Çal, mada özellikle üzerinde durulan nokta popülizmin demokrasiye ve temel hak ve özgürlüklere tehdit olu turup olu turmad, ,d,r. Popülizm benzer inanç ve dü ünceleri ta ,yan insanlar, bir araya getirerek tekli i ortaya ç,karmaktadır. Buradan hareketle farklı,l,klar,n temsiline olanak veren ço ulcu demokratik anlay, , tehdit edip etmedi i tart, ,lmas, gerekli bir konu haline gelmektedir. Bu çerçevede popülizmin ço unlukçu demokrasiyle ayn, anlama geldi i söylenememekle birlikte temsili ve ço ulcu demokrasiyi, ço unlukçu demokrasiye do ru yönlendirdi ine de inilebilir. Popülist bir hareketin ortaya ç,kabilmesi belirli ko ullar gerektirmese de demokrasi var oldu u sürece popülizmin de var olaca , iddia edilebilir. Zira popülizm halk,n temsiliyle ilgilidir. Bu nedenle denilebilir ki popülizm güncelli ini yitirmeyen bir kavramd,r. Çal, mada konunun seçiminde popülizmin s,n,r ve zaman tan,mayan bir kavram olmas, etkili olmu tur. Popülizm veya popülist ak,m lar gelecekte de üzerinde tart, ,lacak konular olmaya devam edecektir.

Abstract

Populism has emerged in different political regimes in different countries from past to present. For this reason, it is tried to define populism over the general characteristics of these different examples. According to this, the most prominent feature of populism is that it is an ideology based on people. On populism frequently there is an emphasis on sovereignty of people. In populism, the real representation of the public's will is advocated and calls for direct democracy are made. Populism, which can appear in almost every type of political regime, actually reveals the dominance of a populist elite. Populism can be negatively interpreted by many authors as an ideology, political appearance or political movement. According to some authors, populism reminds that there are points that can be criticized in the representative democracy or in the representation of the people. From this point positive sides of populism should be focused on. It can be said that populism which advocates more powerful representation of common person, raises political participation. With this aspect populism contribute to democracy. In this study, especially whether populism threatens democracy and fundamental rights and freedoms is the point overemphasized. Populism reveals unity through gather people who have similar thoughts and believes. From this point whether populism threatens pluralistic democratic understanding that permit representation of diversity, has become an issue which should be discussed. In this frame although it cannot be said that populism is synonym for pluralistic democracy, it can be mentioned that populism reveals pluralistic and representative democracy through majoritarian democracy. Although the existence of a populist movement does not require certain conditions, it can be claimed that populism exists as long as democracy exists. Because populism is relevant with representation of people. Therefore, it can be said that populism is a concept that does not lose its current status. In this study, it is effective that populism is a borderless and time-free concept in the selection of the subject. Populism and populist movements will be issues that are being discuss at in the future.

I. G R

Demokratik rejimlerde s,kl,kla varl, ,na rastlanan popülizm yasama ve yürütme erkleriyle daha yak,ndan ilgili olsa da yarg, erkini de etkileyen bir kavramd,r. Dünya üzerinde ya am, farkl, popülist hareketlerde ortak özellikler bulunmakla beraber bu hareketlerin birbirlerinden ayr,lan yönleri mevcuttur. Türkiye'de öncelikle *halkç,l,k* ilkesi ekinde ortaya ç,kan popülizmin varl, , Me rutiyet dönemlerine kadar götürülebilir.

Popülizmin ilk belirdi i ülke Rus Çarl, ,d,r. Rus Narodnik hareketi, köylülü e vurgu yapan romantik bir popülist ak,m,d,r. Popülizm ak,m,na as,l ismini kazand,ranlar ise ABD'de çiftçi hareketi neticesinde 1892 y,l,nda Halk Partisini kuran aktivistlerdir.¹ Popülizm, geçmi ten bugüne yeryüzünün farkl, co rafyalar,nda, farkl, tarihlerde ortaya ç,km, ; benzer özellikler göstermi olmakla birlikte içinde bulunulan zaman ve ko ullar aç,s,ndan farkl, hedefler ve ö eler içermi tir. Bu nedenle popülist ak,m,lar ö retide Rus popülizmi, Amerikan popülizmi, Latin Amerika popülizmi ekinde isimlendirilmi tir.

Çal, mada, popülizmin farkl, yazarlarca tan,m,lar,na, ortak özelliklerine ve bir ideoloji olarak içerd i unsurlara yer verilmi tir. Bu kapsamda iki ana bölüme ayr,lan makalenin ilk k,sm, popülizmin tan,t,lmas,na yöneliktir. Popülizmin ya anm, ve ya anmakta olan örnekleri üzerinden hareketle popülizm; halka dayanan, halk iradesinin siyasal alan,n tümüne yans,mas,n, savunan, herhangi bir zaman ve siyasal sistemde ortaya ç,kabilen, siyasetin sessiz ve erdemli ço unlu un dili olmas, gerekti ini savunan bir ideoloji olarak tan,m,lanabilir. Popülizm, farkl, co rafyalarda benzer siyasal davran, lar, ortaya ç,karmaktad,r.

Çal, mada vurgulanmak istenen ikinci bir alan, popülizmin demokrasi içindeki yeri ve demokrasiye bir kar ,tl,k olu turup olu turmayaca , de erlendirmesidir. Popülizmin demokratik olmayan rejimlerde de ortaya ç,kabilece i söylenebilmekle beraber daha çok demokratik rejimlerde vücut bulaca , belirtilmelidir. Zira bütün siyasal sistemlerde toplum ve halk yarar,na yönetim uyguland, , iddias, varl,k gösterecektir. Ancak demokrasi uygulamas,nda popülizme dayanan ak,m,lar,n ya da siyasal partilerin daha kolay örgütlenece i öngörülebilir. Çal, mada güdülen hedef, popülizmin bir siyasal rejim ekli olan demokrasi içinde edindi i konuyla ilgilenmek ve temel hak ve özgürlüklerin varl, ,n, tehlikeye at,p atamayaca ,na ili kin irdeleme yapmakt,r.

II. POPÜL ZM TANIMI

Popülizm, ço unlukla tan,m,lanmas, zor bir kavram olarak kabul edilir. Bu nedenle popülizmin tan,m,lanabilmesi ortaya ç,km, popülist uygulamalar,n incelenmesini önemli hale getirmektedir.² Bu amaçla popülizm kavram, üzerine yazan ara t,r,mac,lar, popülizmin vücut buldu u ve iktidara geldi i ülkelerde popülist hareketler ve siyasi partiler ya da popülist siyasetçiler/liderler üzerine incelemelerde bulunmu lard,r. Popülist siyasi partilerin karakteristikleri üzerinde her zaman bir fikir birli i sa lanamamaktad,r.³ Farkl, ülkelerde birbirinden ayr, popülist hareketler ortaya ç,km, sa da yazarlar bu hareketlerin ortak özelliklerini tespiti yönelmi lerdir. Söz konusu özellikler a a ,da ele al,nacakt,r.

A. Halka Ba l,l,k

Tek bir türü olmayan popülizm, öncelikle, halka dayan,r.⁴ Popülizm bünyesinde, halka yönelik ça r,ya dayal, bir tutumu bar,nd,r,r. Seçkinlere, temsili demokrasiye, toplum içinde farkl,l, a ve bireycili e kar ,d,r. Popülizmde halk,n tümü ad,na konu malar yap,l,r. Popülizm, her zaman yekpare gördü ü halk, kendine referans al,r. Popülizm içinde halk, benzer ç,karlar, payla an ve benzer yüze sahip olduklar, imgeleminde homojen bir kategori olarak kabul edildi inden bu yap, içindeki baz, kesimler homojenize edilen halk,n de erlerini ve ç,karlar,n, olumsuz etkiledikleri iddias,yla dü man ilan edilirler.⁵ Popülistlere göre, birbirine benzeyen ve ayn, arzular, ta ,yan insanlar,n bir araya gelmesiyle halk olu ur, farkl, olanlar halktan say,lmaz.

Halk, referans alma, ona güvenme, halk,n endi elerinin dikkate al,nd, ,na s,kça i aret edilmesi ve halk,n ç,karlar,n,n korunmas,n,n öncelikli oldu u vurgusu popülizm içinde kullan,l,r ya da çok defa tekrarlan,r.⁶ Bununla birlikte popülistlerin söylemindeki halk, (milliyetçilik söylemindeki millet gibi) hayal edilen bir toplum ya da kurgusal bir birliktir. Bu nedenle bir miti içinde bar,nd,r,r. Aç,k bir kavram de ildir.⁷ Popülistlerin söylemindeki halk kavram, duruma ba l, olarak de i ir. Örne in Latin Amerika'da Peroncular halk ile sanayicilerin kar ,s,nda yer alan çal, an s,n,f, ifade etmekteydi. Rus Narodnikleri ise halk kavram, ile Rus köylüsünü i aret ediyorlard,. Halk kavram,n,n duruma göre de i mesi ve aç,k olmamas,, popülizmin tan,m,lanmas,ndaki zorluklardan biridir.⁸ Bununla birlikte popülist dü üncede halk, çe itlilikleri içinde bar,nd,ran bir varl,k de ildir. Popülist gözle halk; temel çeli kileri olmayan, dayan, ma içinde, homojen bir bütündür. Halk; çal, an, vergi ödeyen sessiz ço unluktur.

¹ TOPRAK, Zafer: Türkiye'de Popülizm: 1908-1923, Do an Kitap, stanbul, 2013, s. 32.

² BOZO LU, Tülin: öHegel'ın Zeitgeist'i ve Otoriter Popülist Siyasal Söylem: Trump Üzerine Bir Okumaö, Ekonomi, Politika & Finans Ara t,r,malar, Dergisi, 2(1), 2017, s. 72.

³ MUDDE, Cas: öThe Populist Zeitgeistö, Government and Opposition, 39(4), Sonbahar 2004, s. 541.

⁴ BOZO LU, s. 72.

⁵ YETK N, Bar, : öPopülizmin Gölgesinde Siyaseti ve Siyasal leti imi Anlamakö, Erciyes leti im Dergisi öakademiaö, 4(3), 2016, s. 70-72.

⁶ YETK N, s. 72.

⁷ MUDDE, s. 546.

⁸ DEIWIKS, Christa.: öPopulismö, Living Reviews in Democracy, 1, 2009, s. 2.

Popülistlerin dayand,klar, halk, üretken ama siyaseten aktif olmayan yurtta lard,r.⁹

Bu anlay, ta halk, yani sessiz ço unluk ayn, zamanda erdemlidir. Popülistlere göre seçkinlerin yozla m, l, ,na halkta rastlanmaz. Halk, kollektif gelene in ta ,y,c,s,d,r.¹⁰ Popülistlerin propagandas,ndaki ya da söylemindeki halk kavram,, popülistten popüliste hatta bir ülke içinde farklı anlamda kullan,labilir. Kimi popülist halk tabiriyle bir ülkede belli bir ,rk, i aret ederken kimi popülist de halk ile yalnızca belli bir bölgede ya ayanlar, kastedebilir. Daha belirleyici olan, popülistlerin kime veya neye kar , oldu udur. Zira popülistler aç,s,ndan bu yekpare bütünün kar ,s,nda olan bir zümre ya da grup her zaman vard,r. Bununla birlikte bu bütünün sözcüsü konumundaki popülistler halk ad,na konu tuklar,n, iddia etmelerine ra men halk,n kendileriyle yer de i tirmesini istemez.¹¹ ktidara gelmek isteyen ya da halihaz,rda iktidarda yer alan popülist seçkinler halk yarar,na hareket etme iddias,nda bulunmalar,na ra men iktidar de i imine, halk,n içinden fakat kendileri d, ,ndaki kimselerin iktidara gelmelerine s,cak bakmazlar.

Popülizm halka vurgu yaparak temsili demokrasinin ana unsurlar,ndan birini kendine söylem konusu olarak al,r. Ancak, popülizmin halk tan,m, seçkinlerin kar ,s,nda olan, ifade etti i için bu temel kavram, popülizm bir silaha dönü türür. Popülist söylemde halk ad,na konu makla halk,n kar ,s,nda olduklar,na inan,lan seçkinlere kar ,tl,k neredeyse birbirine e tir.¹² Müller'ın ifadesiyle popülizmde siyasal dünya, ahlaken saf ve bütünle mi halk ile ahlaken a a , olan yozla m, seçkinler aras,nda bir ayr,m üzerinden alg,lan,r. Bunun yan,nda seçkinlere kar , ele tirdi duru popülist olmak için gereklidir, fakat yeterli de ildir. Popülistler seçkin kar ,tl, ,yla birlikte siyasal ço ulculu a da kar ,d,r. Buna göre popülizmde ahlakile tirilmi bir ço ulculuk kar ,tl, , mevcuttur.¹³ Bununla birlikte ço ulculu u reddeden herkesin popülist oldu unun söylenemeyece i de belirtilmelidir.¹⁴ Halka yaslanan popülizm hem seçkin kar ,tl, ,n, hem de ço ulculuk kar ,tl, ,n, içinde bar,nd,r,r. Bu kar ,tl, ,n popülistler aras,nda bir cemaatçilik yaratt, ,¹⁵ söylenebilir.

Popülizm halk ad,na konu ma iddias,yla siyasal tart, malar,n dilini belirler.¹⁶ Andrew Heywood'a göre popülizmde, insanlar,n dürtü ve isteklerinin, siyasî eylemin yasal temellerini olu turdu u inanc, bulunur.¹⁷ 1890'darda Amerika'da Halkç,lar,n¹⁸ (popülistlerin) sözcüsü William Jennings Bryan'ın, kitlelerin istedi i her eyin siyaset ve ahlak alan,nda do ru olan,n kusursuz ölçütünü olu turdu una dair görüşleri de Heywood'ın ifadelerini desteklemektedir.¹⁹ Popülist bak, aç,s,na göre halk,n arzu ve istekleri ahlaken ve siyaseten en do ru oland,r. Bu do rular, dile getirenler de popülistlerdir. Popülistlerin, halk ad,na konu uldu u veya halk,n deste inin al,nd, ,na yönelik iddialar, rakip siyasal hareketler kar ,s,nda üstün bir konum elde etmeye dönüktür.

Taggart'a göre popülizmin halk,n yan,nda bir hareket oldu u iddias, isabetlidir. Popülizm halka yönelik bir hareket oldu undan seçkin kar ,tl, ,n, da içinde bar,nd,r,r. Bununla birlikte popülizm, halk,n de erleriyle seçkinlerin de erleri çeli ti i ölçüde halk, yüceltir.²⁰ Popülizmde halka do ru ve halk,n yan,nda bir hareket olma iddias, elit kar ,tl, ,yla bir arada yürür.

Halk, kalabal,k ve ço unluk oldu undan halk ad,na konu ulmas, daha fazla me ruiyet sa lar. Ayn, zamanda halk,n deste inin kazan,lmaz,, rakip olabilecek di er güçleri bast,rabilme ya da yok edebilme imkan, verece inden popülizm halka yaslan,r. Bunun yan,nda belirli toplumsal gruplara ve seçkinlere gösterilen olumsuz bak, aç,s, popülistler için, mücadele edilmesi gereken bir dü man yaratt, , gibi, kimlik olu turulmas,na da hizmet eder. Belirli gruplar,n dü manla t,r,lmaz, ya da homojen halk,n kar ,s,nda yer ald,klar,na dair inanç, grup içindeki dayan, ma hissini güçlendirir.²¹ Popülizm, siyasal kurumlar kar ,s,nda hayal k,r,kl, , ya am, bireylerin bu hayal k,r,kl,klar,n, ifade edebilmeleri için bir dayanak sa lar.²² Popülizmin halka ba l,l, , ya da ne kadar ba l, kald, , belirsizlik ta ,sa da halka ba l,l,k iddias, harekete me ruiyet katar.²³ Bunun yan,nda popülist liderle kitle aras,ndaki ili ki manipülatiftir. Zira halk,n destekledi i siyasal parti üzerinde ciddi anlamda bir kontrolü söz konusu de ildir.²⁴

B. Rejim Tipi ya da Zamansal Ko ullar

Halka dayanma popülizm tan,m,nda yer alan ba l,ca unsurlardan biridir. Bunun yan,nda ba ka bir unsur olarak popülizmin ortaya ç,k, , herhangi bir siyasi rejim tipine ba l, de ildir. Bu ba lamda popülizm, farklı zamanlarda

⁹ TAGGART, Paul: Popülizm, Çev. Bar, Y,ld,r,m, stanbul Bilgi Ünivesitesi Yay,nlar, 82, stanbul, 2004, s. 117.

¹⁰ TAGGART, s. 119.

¹¹ MUDDE, s. 546.

¹² TAGGART, s. 142-143.

¹³ MÜLLER, Jan-Werner: Popülizm Nedir?, Çev. Onur Y,ld,z, 2. Bask., leti im Yay,nlar,, stanbul, 2018, s. 36-37.

¹⁴ MÜLLER, s. 41.

¹⁵ KÖKER, Levent: Modernle me Kemalizm ve Demokrasi, 11. Bask., leti im Yay,nlar,, stanbul, 2009, s. 112.

¹⁶ TAGGART, s. 143.

¹⁷ HEYWOOD, Andrew: Siyasî deolojiler: Bir Giri , Çev. Ahmet Kemal Bayram ve di erleri, 2. Bask., Adres Yay,nlar,, Ankara, 2010, s. 304; Popülizm.

¹⁸ 1890'darda Amerika'da özellikle tar,msal alanda çal, anlarca kurulan bir siyasi parti olan The People's Party'nin mensuplar,.

¹⁹ BURNS, Edward McNall: Ça da Siyasal Dü ünceler: 1850-1950, Çev. Alâeddin enel, 2. Bask., Birey ve Toplum Yay,nlar,, Ankara, 1984, s. 14.

²⁰ TAGGART, s. 115.

²¹ TAGGART, s. 116-119.

²² TAGGART, s. 135.

²³ TAGGART, s. 143.

²⁴ CANOVAN, Margaret: **Populism**, Harcourt Brace Jovanich, New York, 1981, s. 139.

farkl, yerlerde ortaya ç,kabilen bir kavramd,r. Dolay,s,yla herhangi bir siyasal rejim içinde ortaya ç,kabilir.²⁵ Popülizm, farkl, toplum ve kültürlerde her an ba gösterebilir.²⁶ Taggart'ın deyimiyle popülizm; ilericilerin, gericilerin, demokratlar,n ya da mutlakiyetçilerin veya sa ,n ya da solun elinde bir araç olmu tur.²⁷ Popülizmin ortaya ç,k, ,nda uygun ko ullar genellikle kriz durumlar, ya da bunal,m ortamlar,d,r. Mevcut yap,larda kriz, kurumlara güvensizlik, demokratik taleplerin kar ,lanamamas, gibi sebepler popülizmin ortaya ç,k, ,n, mümkün hale getirebilir.²⁸ Laclau'ya göre toplumun gelece inin belirsiz oldu u siyasal geçi dönemleri özellikle popülizme aç,k olunan zamanlard,r.²⁹ Zira popüler kimliklerin ortaya ç,k, , kar ,lanmam, taleplerin varl, ,na ba l,d,r. Laclau'ya göre 1930'dardaki ekonomik bunal,m olmasayd, Hitler ç, ,rtkan bir çete lideri olarak kalacakt, ya da Fransa'da Cezayir sava , dolay,s,yla bir bunal,m olmasayd, De Gaulle'in ça r,s, duyulmayacakt.,³⁰

Benzer ekilde 2008'de ABD'de görülen Mortgage Krizi gibi küresel ekonomik krizler de güvensizlik ve belirsizli i art,rd, ,ndan bu güvensizlik ve belirsizlik ortam,nda popülist hareketler ve liderlere gösterilen ilgi artmaktadır.³¹ Bununla birlikte bir ülkede popülist siyasal ak,m,n do mas, için ekonomik kriz ya da siyasal bunal,m gibi ola an d, , durumlar,n mevcut olmas, art de ildir; ancak bu tarz durumlar,n ortaya ç,kt, , dönemler popülizmin do u u için ortam haz,rlar.

Güvensizlik ve kriz durumlar,, popülizmin ortaya ç,kmas, için müsait bir ortam yarat,rken popülizmin yaln,zca böyle bir durumda ortaya ç,kaca , dü ünülmemelidir. Popülist partiler en az,ndan 1990'd, y,llar,n ba ,ndan bu yana Bat,l, demokrasilerde siyasetin devaml,, düzenli bir özelli i olmaya ba lam, t,r.³² Popülist söylem, mevcut Bat, demokrasilerinde yayg,n hale gelmeye ba lad, ,ndan öpopülist zaman,n ruhuö olarak isimlendirilebilmektedir (Populist Zeitgeist).³³ Popülizm, Bat, demokrasilerinde s,kl,kla kar ,la ,lan bir olgu haline gelmi tir.

Laclau'ya göre hiçbir siyasal hareket popülizmden tamam,yla muaf olamaz. Bu nedenle bir siyasal hareketin popülist olup olmad, ,n, sormak hatal, olacakt,r. Sorulmas, gereken soru, hareketin ne ölçüde popülist oldu udur.³⁴ fade edildi i gibi popülizm, demokratik rejimlerde ortaya ç,kabilece i gibi demokratik olmayan rejimlerde de ortaya ç,kabilir. Demokratik yönetim sistemlerinde ortaya ç,kt, ,nda demokrasiden uzakla ,p otoriterli e yakla abilir. Ancak her dönemde halk, temsil etme iddias, ta ,r.³⁵ Popülist demokrasinin sadece otoritenin güçsüzlü üyle ili kili normlar,n oldu u yerde ortaya ç,kmas, da beklenmemelidir.³⁶ Popülizm birçok rejim tipinde ortaya ç,kabilece i gibi herhangi bir zamansal ya da toplumsal ko ul aramamaktadır.

Bununla birlikte bütün siyasetçilerin her zaman popülist oldu u söylenemez. Birçok siyasal parti ideolojik programlar,nda liberal demokrasinin ço ulcu dünya görü ünü kabul ederler. Benzer ekilde popülist siyasetçiler her zaman popülist siyasal söylem kullanmazlar.³⁷ Bu noktada popülizmin bir ba ka özelli iyle kar ,la ,lmaktadır ki bu da popülizmin basit söylemi ve siyaseti basitle tirmeyi içermesidir.

C. Siyaseti Basite ndirgeme

Popülizm basitli i ve basit siyasal söylemi (popülizme göre siyaset, sade insan,n bilgeli ini içermelidir) savundu u için kar ,s,ndaki parti ya da hareketler popülizmin basit tarz,n, taklit etme durumunda kalabilirler. Bu nedenle popülizm karma ,k ya da teknik politika üretimini engeller.³⁸ Popülist söylem basit siyasal söylem ta ,d, , için geni kesimlere di er siyasal ak,m,lara göre daha kolay ve h,zl, ula ,r. Bu nedenle rakip siyasal hareketler de popülist ak,m,n tarz,n, takip etmek zorunda kal,rlar.

Popülizm siyaseti basitle tirmeyi ve basit, kolay siyaseti içerdi i gibi ayn, zamanda dikotomi³⁹ de içerir. Buna göre popülizm hem yekpare bir halk tan,m, yapar hem de kar ,s,nda konumland,rd, , seçkinleri monolitikle tirir, tektiple tirir. Seçkin s,n,f, da yekpare hale getirir.⁴⁰ Kar ,s,nda olunan kesim her ülkede ya da rejimde farkl,la acakt,r. Laclau'ya göre popülizmin varl, , halinde söylemsel olarak bir dü man olu turulur. Buna örnek olarak; ancient régime, oligar i, müesses nizam vb. gösterilebilir.⁴¹ Benzer ekilde daha önce iktidar, elinde bulunduran kesimler ya

²⁵ Bozo lu, s. 71; LACLAU, Ernesto: öPopülizm: Bir Ad Ne çerir?ö, Çev. Hayriye Özen, At,l,m Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 2011, s. 145; Yetkin, s. 69-70.

²⁶ YETK N, s. 71.

²⁷ TAGGART, s. 5;Giri .

²⁸ BOZO LU, s. 71.

²⁹ LACLAU, öPopülizm: Bir Ad Ne çerir?ö, s. 145.

³⁰ LACLAU, Ernesto: Popülist Ak,l Üzerine, Çev. Nur Betül Çelik, Epos Yay,nlar,, Ankara, 2007, s. 197-198.

³¹ stanbul Politikalar Merkezi, Sabanc, Üniversitesi Stiftung Mercator Giri imi, öNeoliberal Küreselle me ve Popülist E ilimler: Küresel Ba lamda Türkiyeö, http://ipc.sabanciuniv.edu/en-old/wp-content/uploads/2016/05/Etkinlik-Raporu_CaglarK_FuatK.pdf, (Eri im Tarihi: 29.04.2019), s. 2.

³² MUDDE, s. 551.

³³ MUDDE, s. 562; Sonuç.

³⁴ LACLAU, öPopülizm: Bir Ad Ne çerir?ö, s. 145.

³⁵ TAGGART, s. 144-145.

³⁶ ALLCOCK, J. B.: öPopulismø A Brief Biographyö, Sociology, 5 (3), Eylül 1971, s. 382.

³⁷ MUDDE, s. 545.

³⁸ TAGGART, s. 142.

³⁹ kile im. www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guit=TDK.GTS.5bed682cc1ac27.87894841, (Eri im Tarihi: 15.11.2018).

⁴⁰ TAGGART, s. 143.

⁴¹ LACLAU, öPopülizm: Bir Ad Ne çerir?ö, s. 139.

da mevcut siyasal iktidarlar hedef seçkin grup haline gelebilir. Slavoj fiiflekø göre de basitle tirme ve ki iselle tirilmi sald,rganl, a kaymaya popülizmin do al yak,nl, ,n,n oldu u söylenebilir.⁴²

Popülizm, elitler ve halk aras,ndaki ili kiyle ilgili bir eyler söylemektedir.⁴³ Popülizmin söylemi için önemli olan, elitler ve halk aras,ndaki normatif ayr,md,r, davran, lar veya yakla ,mlardaki gözlenebilir farklılıklar de ildir. Popülizm, yaln,zca dostlar ve dü manlar,n var oldu una yönelik iyinin ve kötünün çarp,mas,na inanan Mani eistlerin⁴⁴ bak, aç,s,n, sunar. Buna göre z,tlar, sadece farklı öncelikleri ve de erleri olan insanlar de ildir, onlar ö eytand,rø.⁴⁵ Bu nedenle rakip siyasal s,n,flar yarat,ld, , söylenebilir.

Siyaseti basitle tirmeyi öneren ve öbiz ve onlarø vurgusunu ta ,yan popülizm kar ,la ,lan siyasi meselelerle ilgili de basit bir dil kullan,r ve problemleri iyi-kötü ayr,m,na indirger. Popülizmde sorun ya da mevzular lehte ve aleyhte olan eklinde bir indirgemeye tabi tutulur. Siyasi meseleler ve siyasetçiler iyi-kötü, do ru-yanl, gibi terimlerle basitle tirilir ve ikiye bölünür.⁴⁶ Bu nedenle popülizm özellikle kendini merkezin d, ,na at,lm, hisseden kesimlerin hareket alan, bulabildi i bir yerdir.⁴⁷ Vatanda olmayanlar,n ülkeye göçü özellikle kaynak payla ,m, üzerinden çeki meleri do urdu undan yabanc, dü manl, ,n,n Bat,øda a ,r, sa ,n ve popülizmin yükseli ini beraberinde getirdi inin burada not edilmesi gerekir.

Popülizm, siyasetin dilini basitle tirdi i gibi ayn, zamanda toptanc,l, a (holizm⁴⁸) yakla an bir bak, sunar. Buna göre anayasal yetkilerin farklı organlar aras,nda bölünmemesi gerekti i, halk,n bir bütün oldu u, halk,n tek bir temsilcisinin oldu u yönündeki ifadeler basitle tirmeyle birlikte gelmektedir.⁴⁹ Siyasal ço ulculuk kar ,tl, , ve tek bir popülist lidere duyulan inanç bu benze meyi kuvvetlendirir.

Popülizmin temel yap,sal karakteristi i olan popüler seferberlik sadece do rudan ve basit tarz, içermez. Siyasi ve entelektüel elitlere de kar ,d,r. Fakat ayn, zamanda ay,rt edici bir özelli e sahiptir. Buna göre popülist siyaset s,radan, rutin de ildir. Bir ak,m,n uyan, ç, tad,na sahiptir. Siyasi olmayan insanlar, siyasi arenaya çeken co kunlukla güç sa lar. Bu ekstra duygusal içerik siyaseti ülkeyi koruyan veya büyük bir yenileme getiren bir kampanyaya dönü türebilmektedir.⁵⁰ S,radan insan,n erdemli yan,n, vurgulayan popülizm ayn, zamanda büyük bir co kunluk vererek s,radan insan, siyasetin içine dahil etmektedir.

D. Popülizm Bir deoloji midir?

Yukar,da say,lan bu özelliklerden sonra popülizmin bir ideoloji mi, siyasi hareket tarz, vb. mi oldu u konusu sorulmaya haz,r bir soru haline gelmektedir. Bununla birlikte popülizmin bir ideoloji, sendrom, bir siyasi hareket ya da siyasi tarz olup olmad, , konusunda üphe bulunmaktadır.⁵¹

Muddeøye göre popülizm; toplumu, yozla m, elitler ve temiz insanlardan olu an iki homojen ve muhalif (dü manca) gruba ayr,lm, olarak niteleyen ve siyasetin halk,n genel iradesinin ifadesi olmas, gerekti ini iddia eden bir ideolojidir.⁵² 1954øte ilk defa popülizm kavram,n, yeniden tart, maya açan Edward Shils ise popülizmi hukuk devleti ve demokrasiye tehdit olu turan bir ideolojik olgu eklinde tarif etmi tir.⁵³ Jan-Werner Müller ise popülizmi yaz,l, bir doktrin olmaktan ziyade, belirli bir iç mant, , bulunan belirgin iddialar bütünü olarak tarif etmektedir.⁵⁴

Popülizmi bir ideoloji olarak niteleyen yazarlar oldu u gibi, popülizmin ideoloji de il, bir politik strateji oldu unu iddia eden yazarlar da bulunmaktadır.⁵⁵ Buna göre popülist partiler ve liderler, güncel siyasi kurumlar,n me rulu unu de i tirmek için s,radan insanlar,n gücüne ba vururlar. Bu nedenle popülizm, siyasi söylemin tipik bir tarz,n, kullanan siyasi seferberlik stratejisi olarak yorumlan,r. Di er taraftan popülizmin bir örgütlenme tipi ve bir siyasi tarz olarak analiz edilmesi de söz konusudur. Bu görü te olan yazarlara göre popülizm; s,radan halk,n nam,na konu abilen ve onlar,n iradesine vücut verdi ini söyleyen karizmatik liderde merkezile mi ki ilik siyaseti taraf,ndan ekillendirilen bir seferberli i ifade eder. Buna göre bu popülist seferberlik belli bir ileti im eklini kullan,r. Popülistler halk,n sa duyusuna ba vurarak ve yerle ik elitlerin entelektüalizmini k,nayarak, do rudan bir dille karma ,k siyasi problemler için basit çözümler önerirler.⁵⁶

⁴² fi fiEK, Slavoj: öPopülist Cazibeø, Büyük Gerileme: Zaman,m,z,n Ruh Hali Üstüne Uluslararası, Bir Tart, ma, Haz. Heinrich Geiselberger, Çev. Merisa ahin, Asl, Biçen, Ahmet Nüvit Bingöl, Orhan K,l,ç, Kinci Bas,m, Metis Yay,nlar,, stanbul, 2017, s. 218.

⁴³ MUDDE, s. 543.

⁴⁴ Mani eist dünya görü üne göre gerçeklik; asla uyu amayacak olan iyi-kötü ve karanl,k (eytani)-ayd,nl,k (ilahi alem) aras,nda bölünmü tür. ALBAYRAK, Hafize ule: öHristiyan Fundamentalizmiø, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yay,mılanmam, Yüksek Lisans Tezi, stanbul, 2006, s. 18.

⁴⁵ MUDDE, s. 544.

⁴⁶ TAGGART, s. 143.

⁴⁷ YETK N, s. 71.

⁴⁸ Bütüncü ahlak kuram,, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=58310, (Eri im Tarihi: 11.12.2018).

⁴⁹ MÜLLER, s. 37.

⁵⁰ CANOVAN, Margaret: öTrust the People! Populism and the Two Faces of Democracyø, Political Studies, XLVII, 1999, s. 6.

⁵¹ MUDDE, s. 543.

⁵² MUDDE, s. 543.

⁵³ ASLANIDIS, Paris: öIs Populism an Ideology? A Refutation and a New Perspectiveø, Political Studies, 64, 2015, s. 7; ALLCOCK, s. 372.

⁵⁴ MÜLLER, s. 25.

⁵⁵ ASLANIDIS, s. 9.

⁵⁶ ABTS, Koen / RUMMENS, Stefan: öPopulism versus Democracyø, Political Studies, 55, 2007, s. 407.

Margaret Canovan, popülizmin zayıf merkezli bir ideoloji olarak tanımlanması, gerektiği kadar kanaatindedir. Buna göre popülizm toplumun kapsamlı bir vizyonunu ya da görüşünü sunmaz. Sadece siyasi müzakerelerin belli kilit kavramları, üstünlük ve kesinlik anlamı, katar.⁵⁷ Buna göre Canovan, popülizmin, demokrasinin karmaşık, insanı tanımlamasına yardımcı eden bir kavram olduğunu kanaatindedir.⁵⁸ Canovana göre bir yönetim modeli olarak demokrasi, belirli bir zamanda insanlar, ne olacağına karar verdikleri şeydir. Fakat kamusal karar yapma süreci üzerinde kontrollerini güvence alan bir düzenlemeler bütünüdür.⁵⁹ Popülizm de bizzat demokrasi içinden çıkmaktadır.⁶⁰ Bu noktada Canovan, popülist ideoloji muhtemelen popülist demokrasinin kendisidir, der.⁶¹ Ona göre popülizmin bir ideoloji mi yoksa bir akım mı, olduğunu sorunun cevabı, popülizmin hangi tarz, neye ya da hangi örneklerin konusudur. Peron yönetimi altında Arjantin'de popülist diktatörlük uygulaması, ideolojiye dönüşümü; ancak Rusya'da Narodniklerin ya da Amerika'da çiftçi hareketinin bir ideoloji değil, bazı ideolojik özelliklere sahip bir akım olduğunu söyleyebiliriz.⁶² Fakat Canovana göre popülizm fenomeni, bir kategori altında toplanamayacak kadar çeşitlidir. Yani örnekler bakıldığında, zaman, her birinin daha az ya da fazla derecelerde popülizm adını almaya çalışılan unsurları, tanımlar, görülür. Fakat yine Canovana göre popülizmin karakteristik özellikleri bir araya toplanmaya çalışıldığında sosyalizm, liberalizm ya da muhafazakarlıkta farklılıklar, uyumlu ve anlaşılır bir politik görünüm ortaya çıkar.⁶³

Abts ve Rummens'e göre popülizm temel olarak egemenlik, demokrasi, halk gibi kavramlara odaklanılan, toplumda gücün yapısını ilkin zayıf merkezli bir ideolojidir. Buna göre böyle bir popülist ideolojinin üç ögesi bulunmaktadır. Birinci olarak, popülizm, halk ve elitler arasında merkezi bir dümanca ili ki etrafında döner. İkinci olarak, popülizm görünürde gücün halka geri verilmesine ve halk egemenliğinin yeniden kurulmasına çalışır. Üçüncü olarak, popülizm homojen bir bütünlük olarak halkı, kavramsallaştırarak, halk iradesinin ifadesi, olanaklıdır. Bu nedenle Abts ve Rummens popülizmin daha sade bir şekilde, homojen bir bütün olarak halkın egemen yönetimini savunan zayıf merkezli bir ideoloji şeklinde tanımlanmasını önerirler.⁶⁴

ideoloji; düşünce ve inançlara dayalı olan, bu düşünce ve inançlara duyarlı bir eylem modeli ve tutumu savunan, insanın davranışa dönüşümü veya düşünce ve inançları bütünlükte ifade etmesi, kendi içinde tutarlı bir yapıya,⁶⁵ ifade eder. ideoloji, inanmay, ve eylemi gerektirir.

Bu kavram bir tanımdan hareket edilecek olursa ideoloji; insan, toplum ve evrene ili kin kapsamlı, bilimsel ve ahlaki inanç sistemlerinin bir türüdür. Daha dar bir tanımla ise ideoloji, belirli bir şekilde düşünme ve davranma, haklı, çekişme veya düşünme ve davranışları, belirli bir şekilde etkileme fonksiyonu taşıyan inanç, tutum ve düşünceler toplumdaki, denebilir. ideolojiler insanlar, belirli bir zaman diliminde ya da kulları, köulları ve bu köulları, nasılla ya da kulları, ili kin düşünce ve inançları, yansıtır. Bu nedenle ideolojiler özeldir.⁶⁶ ideolojiler, a kın ya da dünyevi olsunlar, aynı zamanda otoriteye yöneliktir. ideolojinin sunduğu verilerin bilimsel dayanağı aranmaz ve bir ideolojiye bağlı olan birey ideolojiyi benimsemekle özbiyö ve önları ayrımlanmış içine dahil olur. Toplumsal yaşamın karmaşıklaşması, karışıklaşmasında birey ideoloji vasıtasıyla çıkarları ve isteklerini karıştıracak me ruluk temeli bulur.⁶⁷ Toplumsal ve ekonomik tatminsizlik ve bunlardan doğan olumsuz duygular ideolojinin ortaya çıkmasında kaynağıdır.⁶⁸

Siyasal ideolojileri ortaya çıkaran saikler ya da itici güçler; mevcut sosyopolitik düzenin değişimi arzusu ve devleti/toplumunu oluşturan çeşitli sorunlar arasında üstün gücün daha adil bir dağılımı, veya mevcut sosyopolitik statükonun ve siyasi güçten kaynaklanan yerin korunması, ve sürdürülmesi arzusudur. ideoloji, siyasal gücün kullanılması, me rü paylaşımından doğan bir sorun, f inançların gereksinimlerini tatmine yönelik eylem modeli ve düşünce geli tirir.⁶⁹

ideoloji kavramına ili kin sözü edilen unsurlar popülizm içinde rastlanılan olgulardır. Yani adları, zaman diliminin köulları, çerçevesinde popülist ideolojiyi benimseyen insanlar, biz ve onlar ayrımlanmış kurmanın yanında çıkarları ve isteklerini popülist söylemin içine katmakta ve popülist söylemin iddialarını herhangi bir bilimsel desteğe bağlamaktadır. Bununla birlikte popülizm, derin bir ideoloji değildir. Temelinde halk egemenliğine dayanan, siyaseti halkın iradesine indirgeyen, siyasal figürlere ve kişilere bağlı, öne çıkan bir siyasal ideolojidir.

ideolojinin tanımlanmasında oldukça zor olduğunu ifade eden Andrew Heywood'a göre, ideolojiyi ele tiren bir kavram olarak ele alan Karl Marks'a göre; ideolojiyi olumsuz imalarından kurtarmaya çalışılan ise Karl Mannheim'dir.

⁵⁷ ABTS / RUMMENS, s. 408.

⁵⁸ CANOVAN, "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", s. 2-3.

⁵⁹ BEETHAM, D.: "Liberal Democracy and the Limits of Democratization", in D. Held (ed.), *Prospects for Democracy, Political Studies*, Special Issue, XL, (1992), 40-53, s. 42'den aktaran CANOVAN, "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", s. 13.

⁶⁰ CANOVAN, "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", s. 2-3.

⁶¹ CANOVAN, *Populism*, s. 299; Sonuç.

⁶² CANOVAN, *Populism*, s. 298; Sonuç.

⁶³ CANOVAN, *Populism*, s. 290-292; Sonuç.

⁶⁴ ABTS / RUMMENS, s.408-409.

⁶⁵ LOEWENSTEIN, Karl: "Political Systems, Ideologies, and Institutions: The Problem of Their Circulation", *The Western Political Quarterly*, 6 (4), Aralık 1953, s. 691.

⁶⁶ ERG L, Do u: "ideoloji Üzerine Düşünceler", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 38 (1), 1983, s. 69-70.

⁶⁷ ERG L, s. 73-75.

⁶⁸ ERG L, s. 80.

⁶⁹ LOEWENSTEIN, s. 692.

Heywood'a göre, ideolojinin siyasette anahtar bir kavram haline getirilmesini sağlayan Marks ideolojisi; yani, iktidar ve güçle ilgili olan, hakim sınıfların çıkarları, ve bak, açışın, yansıtan bir iktidar tezahürü olarak görülmüştür. Ona göre, Marksizm d, ,nda ideoloji kavramı, in a etmeye yönelik ilk teebbüslerden birini gerçekleştiren Mannheim ise ideolojileri; belli bir sosyal düzeni savunmaya hizmet eden diğer sistemleri ve bu düzendeki baskın ya da yönetici grubun çıkarları, n kabaca ifadesi olarak tanımlamıştır.⁷⁰ Benzer şekilde popülizmde de bir düzenin inas, ve toplumun kendisini popülist seçkinlerin öngörüsüne teslim etme hali söz konusudur. Popülizmde halka baskın ve halk egemenliği vurgusu bulunması, nara men halk içindeki farklı görüşlerin temsili arzusu bulunmamaktadır. Popülizmde popülist parti ya da lidere olan baskın, halkın yararına olan, belirleme tekelini bu zümreye bahsetmektedir.

Zafer Toprak'ın ifade ettiği gibi popülizm *özellikle* , *mamur bir ideoloji değildir*.⁷¹ Toprak'a göre popülizmin kurucusu yoktur, popülizm muhtlak ve geviktir. Bununla birlikte yine Ona göre popülizmi ideoloji yapan, ortak nesnel sorunlar, n ve benzer melerin ürünü olması, ve farklı coğrafyalarda ortak içeriğe sahip deneyimlerin sonucu olmasıdır.⁷¹

Kaya'a göre de popülizm; uluslararası, kabul görmüş ve homojen bir şekilde tanımlanan norm ve değerler dizisine henüz sahip bulunmadığından tam tekküllü bir ideoloji olmaktan uzaktır. Kat, yani tam tekküllü bir ideoloji olmadığında, zayıf merkezlidir. Bu bakımdan sosyalizm, komünizm, çevrecilik, feminizm, sosyal demokrasi veya faşizm gibi değerlendirilemez.⁷²

Devlet/toplum içinde sosyopolitik seviyelerin yerine getirilmesi için kurumlar, kadrolar ve rasyonel organizasyon oluşturulmuştur. Bununla birlikte farklı siyasal sistemler farklı ideolojik gayeler ile görünürde diğer kurumlardan yararlanır. Örneğin seçimler, siyasal partiler, parlamentolar demokratik anayasacı, n ideolojik kaynaklardan doğmuştur, fakat totalitarizmin ideolojik amaçları, tarafından bozuldu ve bu amaçlara uyduruldu ve zaman içinde levsel kimliklerini kaybetmişlerdir. Örneğin parlamentolar totaliter rejimlerde gücü elinde bulunduranlarca yasama fonksiyonunun karışılmasına, için bir araçtır veya mahkemeler demokratik anayasal yönetimde hukukun üstünlüğüne hizmet edebilir; ancak mutlakiyetçilik ve totalitarizm altında sadece resmi devlet politikası, n zorla uygulanması, na hizmet ederler.⁷³ Dolayısıyla benzer ya da diğer kurumlar aynı, ad altında farklı siyasal sistemlerde mevcuttur.

Bununla birlikte farklı siyasal sistemlerde benzer ya da diğer kurumlar aynı, ideolojik gaye ile hareket etmez. Anayasal demokrasilerde parlamentolar, n seviyeleri ile totaliter rejimlerde parlamentolar, n seviyeleri farklıdır. Bunun gibi, bir siyasal sistem içinde bütün kurumlar, n da aynı derecede siyasal ideoloji çerçevesinde seviyeyi yerine getirdiği söylenemez. Örneğin askeri yapılar, emir kumanda usulüyle seviyeler ve ideolojik çevre gözetilmeksizin itaat vardır. Parlamentolar kendilerine yüklenen gerçek siyasal değer ne olursa olsun oylama tekniği ve siyasi müzakerelerin yapıldığı, yer olmak zorundadır. Siyasal usuller ve kurumlar kural olarak siyasal sistemi kaplayan belli ideolojiye karşı gelir ya da ideolojiyi yansıtır. Demokratik ideoloji siyasal gücün paylaşılması, na önyak olan kurumlar ve usullerle seviyeler ve siyasal hayatta halkın katılımı, n canlandırılmak için mümkün olduğu unca açıklar, destekler. Totaliter ideolojiler ise kurumlar, ve usulleri kendine orantılılar. Örneğin, totaliter rejimlerde seçime dayanan usul ve kurumlar, n tayine baskın olması, tercih edilir.⁷⁴ Bu nedenle belli bir ideolojiye dayanan siyasal sistem içinde ideolojik de i im gerçekleştirildiğinde kurumlar ve usuller de yeni ideoloji doğrultusunda şekillenecektir. Ya da siyasal sistem içinde daha az ideolojik seviye gören kurumlar yine aynı usullerle seviyeyi görmeye devam edecektir. Popülizm kapsamlı bir siyasal kurum ve usul önerisi tanımladığından, baskın bir ifadeyle geniş bir siyasal reform önerisine sahip olmadığında, farklı siyasal sistemlerde ortaya çıkabilmektedir.

Ortaya çıktığı, siyasal toplum içinde popülizmin karşı çıktığı, bir hakim yapı ya da elit sınıfı var olması, nara men popülizm devrim fikrine dayanan bir ideoloji değildir. Marco Tarchi'nin ifade ettiği üzere, popülist proje, ösiaseti temizlemeyi amaçlar; bir devrim yoluyla sosyal düzeni yıkmayı amaçlamaz.⁷⁵ Taggart'a göre popülizm nadiren devrimcidir. Popülizmde genelde reform talep edilir ve rejimin topyekûn de i imi pek savunulmaz. Popülizmin kendine özgü ve de i im bir örneğini teşkil eden Rus Narodnikleri devrimciydiler. Rus köylülerinin ya antı, n romantizme dökeren derin bir toplumsal ve siyasal de i im arzu etmekteydiler.⁷⁶ Bununla birlikte çoğu popülist için sistemin kökten de i imi illa ki gerekli değildir. Sistemin ihtiyacı, özellikle de büyük kriz zamanlarında bilgelikle kitleleri etrafında toplayacak olan liderdir. Liderliğin ve karizmatik liderliğin yapılandırılması, n vurgu, devrimden ziyade de i im arzusunun varlığına i arettir. Popülizmde liderlik devrimin yerini almaktadır.⁷⁷ Lidere duyulan güven, topyekûn

⁷⁰ HEYWOOD, s. 21-24.

⁷¹ TOPRAK, s. 28-29.

⁷² KAYA, Ayhan: *ÖAvrupa'da Popülist Sağın Yükselişi: Karşılaşılabilir, Analiz için Teorik Araçlar*, *Özellikle* Miras: Avrupa'da Kimliklerin Gerçekleştirilmesi ve Temsil Edilmesi (CoHERE), Çalınma Paketi 2, Kritik Analiz Aracı, (Critical Analysis Tool, CAT) 1, Çev. Özlem Cihan, file:///C:/Users/hp/Downloads/Avrupada_Populizm_Teorik_tartismalar_ve.pdf, 1 Aralık 2016, s. 7, (Erişim Tarihi: 25.04.2019).

⁷³ LOEWENSTEIN, s. 697.

⁷⁴ LOEWENSTEIN, s. 697-698.

⁷⁵ TARCHI, Marco: *ÖPopulism and Political Science: How to Get Rid of the "Cinderella Complex"*, *Contemporary Populism: A Controversial Concept and Its Diverse Forms*, in Sergiu Gherghina, Sergiu Miociu, Sorina Soare (ed.), Cambridge Scholars Publishing, Birleşik Krallık, 2013, s. 128.

⁷⁶ TAGGART, s. 73.

⁷⁷ TAGGART, s. 84.

de i im arzusunu örseler. Bu nedenle popülizm ço u zaman devrimci de ildir, reform talep eder. Buna ra men popülizmin ileride devrimi savunan bir örne inin mevcut olmayaca , da kesin de ildir.

Zafer Toprak'ın belirtti i üzere Türkiye'de de popülizm ülkenin kendi gerçeklerine uyarlanmaya çal , lm, t,r.⁷⁸ Osmanl, topraklar,nda ye eren popülizm, 20. Yüzyıl,n ilk popülizm örneklerinden biridir. Osmanl, popülizmi, daha Türkçe bir tabir olan öHalkç,l,kö ad,yla an,lm, ve Me rutiyet y,llar,nda geni bir kesim üzerinde etki b,rakm, t,r. Daha sonra devletin benimsedi i resmi ideolojiye dönü mü tür. Türkiye'de halkç,l, n esin kayna , Rus popülizmi ve Frans,z solidarizmiydi (dayan, mac,l, ,yd.).⁷⁹ Osmanl, Devleti döneminde Türkiye'de popülizm ya da halkç,l,k ye ermeye ba lam, olsa da popülist uygulamalar,n hayata geçirilmesi Cumhuriyet Döneminde gerçekle mi tir. Popülizmin savunulabilmesi esas itibariyle halka dayanan bir rejim tipini gerektirir. Bu nedenle popülizmin demokratik ülkelerde ortaya ç,kmas, daha kuvvetli bir ihtimaldir. Devam eden bölümde bu konuya ili kin daha ayrınt,l, aç,klamalara yer verilecektir.

III. POPÜL ZM-DEMOKRAS L K S

Popülizm ve demokrasi kavramlar, *halk* ve *halk,n siyasal temsili* ifadeleriyle ilgili olduklar,ndan birbiriyle yak,n ili kidedirler.⁸⁰ Bu nedenle popülizm ve demokrasi aras,ndaki ili kinin ayr,ca incelenmesi gerekir. Popülizm halka ba vurdu undan popülizm için en uygun siyasal ortam, demokrasidir.⁸¹ Popülizmde halk iradesinin/millet iradesinin siyaseti belirleyen olmas, gerekti i vurgusu da demokrasinin ya ad, , bir toplumda popülizme rastlama olas,l, n, güçlendirir. Bunun yan,nda birçok gözlemci, popülizmin temsili demokrasinin do as,nda var oldu unu kabul eder.⁸² Buna göre popülizm, temsili demokrasilerde daha kolay ortaya ç,kabilmektedir, bu nedenle popülist demokrasi ekinde isimlendirilebilir.

Popülizm, daha çok temsili demokrasilerde ortaya ç,kan bir kavram oldu undan popülizmin demokratik talepleri kar ,lamadaki yetersizlik nedeniyle mi bir ülkede büyüyüp geli ti i akla gelen ilk sorulardand,r. Popülizm, demokratik taleplerin do yurulamamas,, demokratik temsildeki e itsizlik, demokrasinin tam oturamamas, gibi ko ullarda ortaya ç,kabilir.⁸³ Bununla birlikte popülizm Bat, Avrupa gibi yerle ik demokrasilerde de ortaya ç,kabilmektedir.

A. Do rudan Demokrasi Ça r,lar,

Temsili demokrasiler içinde ortaya ç,kan popülizm hareketinde popülistler halk iradesine vurgu yapar ve do rudan, basit siyaseti savunurlar. Zira popülistler genellikle do rudan demokrasi taraftar,d,r.⁸⁴ Ayn, zamanda basit siyaseti ve tekçili i savunduklar,ndan do rudan demokrasi, dü ünçe yap,lar,na daha uygun dü mektedir.

Halk,n isteklerinin belirlenmesinin en do ru ve kestirme yolu olan referandum (halkoylamas,, plebisit) gibi do rudan demokrasi yöntemleri popülist çizgi aç,s,ndan elveri li birer araçt,rlar.⁸⁵ Hatta buna s,kl,kla seçimlerin yenilenmesi yoluna ba vuru da eklenebilir.

Do rudan demokrasi nüfusla direkt ileti imi kolayla t,rd, , ve siyasal partileri k,smen devre d, , b,rakt, , için popülizm do rudan demokrasiyi arzular. Bununla birlikte popülizm ve do rudan demokrasi birbiriyle örtü mez. Popülizm do rudan demokrasi araçlar,n, kulland, , için do rudan demokrasiyle ili kilendirilmektedir. Do rudan demokrasinin araçlar,, temsili demokraside kat,l,m, art,r,r. Ba ka bir anlat,m,la temsili demokrasiyi daha kat,l,mc, hale getirir.⁸⁶ Bu nedenle halka güvenen ve halka yaslanan popülistler temsili demokrasi içinde halkoylamas, gibi do rudan demokrasi araçlar,na ba vuruyu arzular.

Popülistler do rudan demokrasiyi arzulayan ça r,lara sahip olsalar da bu durum demokratik müzakere ortam,n,n yarat,lmas, ve demokratik bir irade olu turma süreci anlam,n, pek fazla ta ,maz. Zira popülistler referandum ile halihaz,rda belirlemi olduklar, halk,n iradesine onay almak ister. Bu nedenle Müller'e göre popülizm siyasete daha fazla kat,l,m anlam,na gelmemektedir.⁸⁷ Popülizm, uzla ma ve müzakere siyasetine kar ,d,r.⁸⁸ Popülizm, uzla ma ve müzakereyi art,r,mamaktad,r. Müller'ın ifade etti i gibi belirlenmi iradelere onay aramaktad,r. Bununla birlikte s,radan insan, temsil etme iddias,yla popülizmi destekleyenleri siyasete dahil etmekte ve s,radan insan, siyasete, siyasal yönetime ili kin destekleyici ya da ele trel bak, edinmeye yönlendirmekte, devam,nda siyasal kat,l,m, art,r,maktad,r.

Temsili demokraside do rudan demokrasi araçlar,n,n kullan,lmas, do rudan demokrasinin tam anlam,yla hayata geçirildi i manas,na gelmemektedir. Bu araçlar temsili demokrasinin kurumlar,n, desteklemek için kullan,l,r.

⁷⁸ TOPRAK, s. 46.

⁷⁹ TOPRAK, s. 26-28.

⁸⁰ BOZO LU, s. 73.

⁸¹ YETK N, s. 70.

⁸² MUDDE, s. 560.

⁸³ BOZO LU, s. 71.

⁸⁴ BOZO LU, s. 73.

⁸⁵ YETK N, s. 76.

⁸⁶ TAGGART, s. 130-131.

⁸⁷ MÜLLER, s. 120; Sonuç.

⁸⁸ YILMAZ, Zafer: öPopülizm, Halk ve Demokrasi: Temsili Demokrasinin Açmazlar, ve Radikal Demokratik Bir Popülizmin mkânlar,ö, Mülkiye Dergisi, 41(1), 2017, s. 42.

Do rudan demokrasi araçlar,n,n kullan,lmas, da her zaman popülist hareket edildi i ya da orada popülizmin bulundu u anlam,na gelmemektedir.⁸⁹

Temsili demokrasinin siyasal parti, parlamento gibi araçlar, popülistlerce ak,l çelici ve gereksiz kurumlar, organlar gibi alg,lanabilmektedir.⁹⁰ Temsili demokrasiye kar , halkoymas, ya da referandum gibi uygulamalar popülistlere amaçlar,n gerçekle tirilmesi aç,s,ndan daha elveri li görünür. Bu nedenle popülistler do rudan demokrasinin i letilmesi ça r,s,nda bulunabilmektedir.⁹¹ Onlar bir taraftan temsili demokrasiye kar , ç,karken di er taraftan kendilerinin halka yasland,klar, söylemini kullanarak demokrat olduklar,n, vurgulama olana , elde etmektedir.

Popülizm, demokrasideki halk egemenli iyle ço unluk diktatörlü ü aras,ndaki gerilimden beslenir.⁹² Zira popülizm, demokratik reform hareketleriyle birlikte ilerleyebilece i gibi, demokrasiyi tehlikeye atan bir olgu haline de gelebilir. Demokrasinin s,n,rlar, içinde kalabilece i gibi, bu s,n,rlarla çat, maya da girebilir.⁹³ Arditiöye göre popülistlerin eylemleri halk iradesinin sunumu olarak alg,land, , sürece popülistler demokratik olmayan davran, lar,n,n bedelini ödemek zorunda kalmayabilirler.⁹⁴ Bu gerekçelerle popülist hareketler iktidara geldiklerinde bir ço unluk diktatörlü üne yol açacaklar, intiba,n, uyand,r,rlar.

Popülist hareket iktidara geldi inde her ne kadar temsili demokrasiden do rudan demokrasiye geçilece i izlenimi verse de Müller gibi baz, yazarlara göre popülistler, ögerçek halkö olarak nitelendirdiklerini temsil edebildikleri sürece temsiliyet fikriyle sorun ya amaz, temsili demokrasiye kar , ç,kmazlar. Yine de ça da toplumdaki ço ulculu u reddederler.⁹⁵

Kitleler ve popülist elitler gerçek, do ru temsili destekler. Ne temsili ne de sosyal temsilden yoksunlu u desteklerler. Kar , ç,kt,klar,, onlar,n arzu ve kayg,lar,n, yans,tmayacak yabanc,, farkl, bir elit taraf,ndan temsil ediliyor olma,r.⁹⁶ Popülist söylemin, halka dayan,ld, , sav, seçkinlik aleyhtarl, ,n, içerir.⁹⁷ Popülistler öhenüz iktidarda de illerse-, yönetici s,n,flar,, gücü yaln,zca kendi ç,karlar,na kulland,klar, için suçlar.⁹⁸ Bu seçkinlik aleyhtarl, , halk ad,na gücün yerle ik yap,s,na kar , baz, tür ba kald,r,lar, içermektedir. Popülist öfke sadece siyasi ya da ekonomik yerle ikli e kar , yönelmi de ildir, ayn, zamanda akademi ve medyadaki fikir öncülerine yöneliktir. Farkl, ülkelerde farkl, hegemon unsurlara kar , bu öfke yönelebilir. Örne in ekonomi siyaseti aç,s,ndan bir ülkede popülistler ekonomik liberalizmi savunurken ba ka bir ülkede popülistler korumac,l, , ve daha fazla devlet provizyonunu talep ederek serbest piyasa hegemonyas,na kar , tepki gösterebilirler. Bu durum popülistlerin ilkesiz ya da kafa kar , kl, ,nda oldu unu göstermez. Popülistlerin kar , duru u gücün yap,s,na göre de i ir. Popülist de erler elitin do as,na ve bask,n siyasi söyleme ba l,d,r.⁹⁹ Bununla birlikte popülizm varsa kar , durulan bir elit, seçkin s,n,f vard,r.

Temsili demokrasiye nazaran popülizm, do as, gere i liberal demokrasinin veya anayasal demokrasinin kurumlar,na ve fikrine dü man, has,md,r. Bu nedenle Muddeöye göre popülizm, demokratik a ,r,c,l,k olarak isimlendirilebilir. Bu yönüyle ço unlukçu demokrasinin bu a ,r,l,kç, yorumunda, genel iradenin ifadesi ad,na anahtar devlet kurumlar,n,n ba ,ms,zl, , ve az,nl,klar,n anayasal haklar,n,n korunmas, gibi bütün s,n,rlamalara kar , ç,k,l,r.¹⁰⁰ Dolay,s,yla popülizm liberal anlay, a dayal, anayasal demokrasinin de erlerine, ço ulculu a kar , ç,kmaktadır.

Popülizmde do rudan demokrasi ça r,s, ve do rudan demokrasi yöntemlerine s,k ba vurulmas, siyasal partilerin ele tiri konusu yap,lmas, sonucunu do urmaktad,r. Çünkü do rudan demokrasi talepleri dile getirilerek siyasal partiler devre d, , b,rak,lmak istenir.¹⁰¹ Ayn, zamanda popülistlerin siyasal partilere güvensizlik duydu u gözlemlenir.¹⁰² Siyasal partiler temsili demokrasinin kilit kurumlar,d,r. Popülizmde siyasal partiler ele tiri konusu haline getirilirken siyasal partilerin popülistlerce siyasal hayattan tamamen d, lanmalar, da mümkün de ildir. Siyasal partiler popülistlerin destek sa lama mekanizmalar,d,r. Popülist söylemlerin ba ar, kazanabilmesi için bu kurumlar,n kullan,lmas, gerekmektedir. Bu noktada u bilgi de eklenmelidir ki bir ülkede popülizmin ilk etapta kazand, , ba ar,, hakim siyasal partilerin üretti i siyasete getirdi i ele tiriden beslenir.¹⁰³ Popülizm öötekiöne kar ,tl,k üzerinden çal, t, , için temsili demokrasiye ba l,d,r.¹⁰⁴ Ayn, zamanda bir popülist hareketin canlanabilmesi için bir siyasi parti etraf,nda birle ilmesi gerekir.

⁸⁹ TAGGART, s. 132.

⁹⁰ TAGGART, s. 4;Giri .

⁹¹ YETK N, s. 70.

⁹² TAGGART, s. 123-124.

⁹³ YILDIRIM, Yavuz: öLiberal Demokrasinin Krizi Ba lam,nda Avrupa'da Sa Popülizm ve Yükselen A ,r,-Sa ö, Amme daresi Dergisi, 50 (2), Haziran 2017, s. 55.

⁹⁴ ARDITI, Benjamin:öPopulism as a Spectre of Democracy: A Response to Canovanö, Political Studies, 52 (1), 2004, s. 142.

⁹⁵ BOZO LU, s. 74.

⁹⁶ MUDDE, s. 560.

⁹⁷ YETK N, s. 76.

⁹⁸ TARCHI, s. 126.

⁹⁹ CANOVAN, öTrust the People! Populism and the Two Faces of Democracyö, s. 3-4.

¹⁰⁰ MUDDE, s. 561.

¹⁰¹ YETK N, s. 76.

¹⁰² TAGGART, s. 80.

¹⁰³ TAGGART, s. 126.

¹⁰⁴ DEIWIKS, s. 5.

Popülistler halk,n gerçek temsilcileri olduklar, iddias,n, ta ,rlar; ancak gerçek halk,n sembolik bir temsiline yaslan,rlar. Aksi halde halk,n gerçek temsilcilerinin neden iktidara gelemelikleri ya da iktidara gelseler de toplumun baz, kesimlerinin nas,l kendilerine muhalif olabildi i sorular, yan,ts,z kalacaktır. Müller'ın vurgulad, , ekilde seçimlerin kaybedilmesi de halk,n temsil edilmemesinden ziyade ço unlu un henüz sessizli ini bozmam, olmas,ndan kaynakland, , ekinde yorumlan,r.¹⁰⁵ Popülistler temsili demokrasi içinde kendi siyasal partilerini kurarak siyasal mücadeleye kat,lan di er bütün siyasal ak,mlar gibi birer ak,m ya da harektir. Bununla birlikte halk,n gerçek temsilcileri olduklar, iddias,n, kendilerine özgülüyorlar.

Temsili demokraside siyasal parti programlar,n,n geli tirilmesi ve savunulmas, gerekir. Popülist fikirler ya da popülist hareket bu süreçte ekil al,r. Dolay,s,yla popülizmin siyaset sahnesine ç,kabilmesi için temsili demokrasi içinde belirli süreçlerden geçmesi gerekir.¹⁰⁶ Dünyada popülizm örneklerine bak,ld, , zaman ço unlu unun parti kurdu u ve seçimlere girdi i görülür.¹⁰⁷ Bununla birlikte kimi popülizm örnekleri liderin ahs,yla özde le mektedir.

B. Popülist Liderlik

Hem siyasal partilerin devre d, , b,rak,lmak istenmesi hem de temsili demokratik sistemin ve temsilcilerin devre d, , b,rak,lmak,yla karizmatik liderin bo lu u doldurmas, hedeflenir. Karizmatik lider halka cazip gelmektedir.¹⁰⁸ Karizmatik liderlik ve lideri takip etmenin getirdi i basitlik popülistlerin do rudanl, ,yla örtü ür.¹⁰⁹ Bununla birlikte Mudde'ye göre; karizmatik liderlik ve liderle halk aras,nda do rudan ileti im popülistler aras,nda yayg,n olmas,na ra men bu özellikler popülizmi tan,malamaktan ziyade popülizmin tan,mlanması,na yard,m eder ya da bunu kolayla t,r,r.¹¹⁰ Yine Mudde'ye göre Max Weber'ın karizmatik lider tan,m,, aralar,nda büyük benzerlikler olmas,na ra men popülist liderlikle birebir e de ildir.¹¹¹

Popülizmde erdem in halkta bulundu una yönelik inanç, siyasal hayatta do ru yolun, do ru liderin seçti i yol olarak kabulüyle sürdürülür. Ba ka bir anlat,m la do ru lider (popülist lider) hangi yoldan gitmekteyse halk,n takip etmesi gereken yol da budur. Popülizmin somut, evrensel ve de i mez de erlerinin bulunmamas, ki iye ba l, siyasetin benimsenmesini kolayla t,r,r. Ayn, zamanda kriz dönemleri popülizmin ortaya ç,k, ,n, h,zland,rd, ,ndan böyle zamanlarda belirli ki isel nitelikleri öne ç,kan bireylerin ya da liderlerin varl, , potansiyel takipçilerinde lidere yaslanma ve bir rahatlama yarat,r. Bununla birlikte popülizmde liderlik öne ç,kt, ,ndan ve siyasal partiler ele tirilse de kullan,lmak zorunda oldu undan popülist hareketlerin ve partilerin oldukça merkezi bir yap,s, bulunur.¹¹² Ayn, zamanda kimi popülist liderler kendilerine yönelik muhalefete kar , tahammülsüz olabilir.¹¹³ Bu durumda hareket içinde merkezilik ve tek seslilik artar.

Popülizm, seçkin kar ,t, bir söylem içermesine ra men yine ba ka bir seçkin grubu taraf,ndan söyleme konu yap,l,r. Di er bir anlat,m la seçkinler aras, hegemonya sava ,n,n varl, , söz konusudur. Seçkinlere kar ,t söylem yine ba ka bir seçkin grubu taraf,ndan dile getirilir. Popülist söylemi kullanan siyasal lider, kendi seçkinli ini gizleyerek seçimlerde oy kullanacaklar,n ço unlu uyla kendini özde le tirir ve kendinin onlar,n ç,karlar,n, koruyacaklardan biri oldu u alg,s,n, yarat,r.¹¹⁴ Popülistlere göre lider, s,radan insan,n taleplerinin nas,l yorumlanaca ,n, do rudan do ruya bilendir.¹¹⁵

Mudde'ye göre popülist liderleri destekleyen sessiz ço unluk, temel kararlar,n al,m,nda merkezde (heartland) yer almak isterler; fakat daha öncesi ve önemlisi onlar liderli i isterler. Onlar, halk, dinleyen de il, bilen ve arzular,n, gerçe e dönü türen politikac,lar, isterler. Arzular,n gerçe e dönü türülmesinde halk,n daha fazla kat,l,m,na gerek duymazlar, yeter ki destek verdikleri politikac,lar kat,l,m, art,rmadan istekleri yerine getirebilsin.¹¹⁶

Bu noktada popülizm, ösessiz ço unlu unö ba kald,r,s,d,r¹¹⁷. Popülizmde, seçkinlerin ve kurumlar,n rasyonalitesinin yerini *halk,n sa duyusu* ça r,s, al,r. Benzer ekilde *halk,n akl,selimi* bir siyasal me ruiyet kayna , olarak i lev görür duruma getirilir.¹¹⁸ Bu durumun Rousseau'nun genel iradenin yan,lmazl, , iddias,yla oldukça benzerlik ta ,d, , görülür.

Müller'e göre popülistler genel irade kavram,ndan ziyade halk ruhu (*Volksgeist*) kavram,n, kullan,rlar. Çünkü genel iradenin olu umu için vatandaşlar,n aktif kat,l,m, gerekir. Popülistler s,radan halk,n siyasete aktif kat,l,m,n, arzulamazlar.¹¹⁹ S,radan yurttta için ya da kamunun iyili i için olan, belirleme yetkesinin popülist liderlerde sakl,

¹⁰⁵ MÜLLER, s. 43-44.

¹⁰⁶ TAGGART, s. 139.

¹⁰⁷ TAGGART, s. 145.

¹⁰⁸ YETK N, s. 76.

¹⁰⁹ TAGGART, s. 128.

¹¹⁰ MUDDE, s. 545.

¹¹¹ MUDDE, s.556.

¹¹² TAGGART, s. 127-129.

¹¹³ TAGGART, s. 129-130.

¹¹⁴ BOZO LU, s. 74.

¹¹⁵ TARCHI, s. 131.

¹¹⁶ MUDDE, s. 558.

¹¹⁷ MUDDE, s. 557.

¹¹⁸ YETK N, s. 73.

¹¹⁹ MÜLLER, s. 46-47.

oldu unu iddia ederler.

Popülist seçkinlerin halk,n sürekli siyasete kat,l,m,n, arzulamamas, gibi popülist seçmenler de, kat,l,mc, demokrasinin herhangi bir çe idini desteklemezler. Popülist partileri destekleyenler, demokratik sürecin geni lemesinin sistematik destekleyicisi de de illerdir. Popülist liderler ve takipçileri esasen referandumlar, elitlerin güçlerini k,rmada bir enstrüman olarak gördüklerinden desteklerler.¹²⁰ Popülist bak, aç,s,ndan referandum, popüler liderin halk,n gerçek menfaati olarak tespit etti inin bir kimlik olarak onaylanmas,d,r.¹²¹ Ba ka bir anlat,m,la referandum ile siyasi kararlar,n al,m,na kat,l,m de il, belirli bir kimlik alt,nda elitlerin gücünün k,r,lmas,nda bir olma arzulanmaktad,r.

Bu çal, mada daha önce yap,lan de erlendirmelerden popülizmin, bir s,n,f hareketi olmad, , sonucu ç,kar. Ba ka bir anlat,m,la popülizm, sosyal temsille ilgili olmad, , gibi, s,n,flara dayanan bir hareket de de ildir; ancak siyasi zümre hareketi olarak nitelendirilmesi söz konusu olabilir. Popülist partileri destekleyenler, sosyodemografik terimlerle ösokaktaki adamö taraf,ndan yönetilmeyi istemezler.¹²² Bu nedenle halk,n sesi oldu una inan,lan karizmatik liderin yönlendirmesi ile hareket etmek isterler.

Popülist destekçilerin istedikleri, -s,kl,kl, ortak ak,l olarak referans gösterilen- kendi de erlerine göre s,radan adam,n problemlerinin çözülmesidir. Popülist destekçilere göre bu, dikkati çeken, göze çarpan lider taraf,ndan gerçekle tirilecektir.¹²³

Popülist destekçilerin güvendikleri bu popülist lider, gerçek anlamda d, lanm, ya da ayk,r, bir tip de ildir. Popülist liderin elitlerle ba lant,s, olan; ancak onlar,n parças, olmayan bir ki i olmas, arzu edilir.¹²⁴ Dolay,s,y,la halkç, söylemlerde bulunan popülist liderin kendisinin de s,radan halk,n sahip oldu u ya am tarz,n,n d, ,nda bir ya ant,ya sahip olmas, ya da popülist liderin de bir elit olmas, kendisine gösterilen deste i azaltmamaktad,r.

Her ne kadar popülist hareketin destekçileri olan yönetilenler hakim elit yap,ya kar ,t ve karizmatik liderin yönetimini arzulasalar da popülistlerin önemli derecede teknokratik kriterlere kar , olduklar, söylenemez, teknokratik bir rejimi savunabilirler.¹²⁵ İlk kez, Californial, bir mühendis olan William Henry Smythön 1919'da yay,m,lad, , öTechnocracy: Ways and Means to Gain Industrial Democracyö isimli makalesinde kulland, , bir kavram olan teknokrazi daha etkili ve etkin bir yönetim için uzmanlar,n (teknokratlar,n) yönetimde yer almas,n, ifade etmektedir. Ba ka bir anlat,m,la teknokrazi, uzmanlar,n karar verme sürecine kat,l,m,n, ve otoriteyi payla t,klar, bir yönetim biçimini ifade etmektedir.¹²⁶ Popülizmde elit s,n,f,n hakimiyetine kar ,tl,k bulunmas,na ra men uzmanlar,n karar alma sürecine kat,ld, , ve yönetimin uzmanlara b,rak,ld, , bir yönetim tarz,na itiraz söz konusu de ildir.

Müller, teknokraziyle popülizmin birbirine ayna tuttu u kanaatindedir. Buna göre teknokraside tek bir do runun siyasal çözüm oldu una inan,ld, , gibi popülizmde tek bir sahici halk iradesi oldu una inan,l,r. Ne teknokraside ne de popülizmde demokratik müzakereye ihtiyaç duyulur.¹²⁷ Verilen kararlar,n bir müzakere ortam,nda tart, ,lmas,na gerek duyulmamas, ve hem teknokraside hem de popülizmde karar vericilerin say,ca azl, , teknokrazi ve popülizmin birbirine benzeyen yönleridir.

C. Anayasal Demokrasi ve Popülizm

Birçok yazar, demokratik rejim içinde popülist hareketlerin yükseli inin anayasal demokrasinin paradoksal do as, temelinde anla ,lmas, gerekti ini savunur. Buna göre liberal gelenek, devlette en üstün otoritenin hukuka dayanmas, gerekti ini savunur. Hukukun üstünlü ü, devlet gücünün keyfi kullan,m,na kar , temel haklar, koruma amac,na hizmet eder. Bu güç, farklı bireysel ç,karlar,n ve grup ç,karlar,n,n birbirini kontrol edebilece ini garantileyen bir temsil sistemi, fren ve denge arac,l, ,yla engellenmeye ihtiyaç duyar. Bu model haklara ayr,m yapmadan dayand, , ve bireylerin e itli ini vurgulad, , için evrenseldir.¹²⁸

Demokratik gelenek ise anonim olan hukukun üstünlü ünün görüldü ü kadar masum olmad, ,n, vurgular. Buna göre hukuk, genellikle beyaz, erkek, zengin toprak sahipleri gibi toplumda belli gruplar,n bask,nl, ,n, karar ve gizler. Bununla birlikte siyasi me ruluk en yüksek otoritenin hukukla de il, halkla birlikte olmas,n, gerektirir. Model, vatandaşlar,n,n bireysel özerkli inden ziyade toplumsal özerkli e odaklan,r. Kat,l,mc, demokratik süreç vas,tas,y,la halk,n genel ve yayg,n iradesi kurulur ve yasala t,r,l,r. Halk egemenli inin bu modeli daha tikelcidir. Bu halka ait olanlar ve olmayanlar aras,nda ön bir ayr,ma ihtiyaç duyar. Ço unlu un tiranl, ,na ili kin liberal korkuya ilham vererek d, lanm, az,nl, ,n iradesine kar , ve onun üzerinde ço unluk iradesini me rula t,r,r (yasala t,r,r).¹²⁹

Günümüzde anayasal demokrasiler her iki gelene in ö elerini birle tirmi lerdir. Anayasal demokrasiler temel

¹²⁰ MUDDE, s. 558-559.

¹²¹ MÜLLER, s. 47.

¹²² MUDDE, s. 559.

¹²³ MUDDE, s. 560.

¹²⁴ MUDDE, s. 560.

¹²⁵ MUDDE, s. 547.

¹²⁶ AKGEMC , Esra: öNedir bu Teknokrazi?ö, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluklar, Ara tırma ve Uygulama Merkezi e-bülten, 4, (38), Kas,m 2011, s. 2, <http://bultenler.ankara.edu.tr/dergiler/49/954/sayi954.pdf>, (Eri im Tarihi: 03.10.2018).

¹²⁷ MÜLLER, s. 116.

¹²⁸ ABTS / RUMMENS, s. 409-410.

¹²⁹ ABTS / RUMMENS, s. 410.

haklar için anayasal garantiler sağlanırlar ve aynı zamanda halk veya temsilcilerin gerçekleştirdiği demokratik yönetime izin verirler. Anayasal demokrasi içinde popülizmin gündeme gelmesi anayasal kurum ve kavramlar adına dengesizlik oluşturur. Ortaya çıktığında vuku bulur. Çok fazla fren ve denge aynı zamanda seçilen temsilcilerin genel iradeye bağlı olmadan ya da genel irade dışında olduklarına dair fikir, halk egemenliğinin yıkılması, hissinin uyandırılması. Bunun ardından popülizm anayasal demokrasinin demokrasi unsuruna referansla halka gücünün tekrar verilmesi arzusuyla gündeme gelir ya da ses verir. Popülizm, temsili sistem tarafından halktan gayrimenkul bir şekilde alınan gücün halka tekrar iadesini sağlamak için bu tatminsizlikten yararlanır. Bu tatminsizliğin kaynağı, halkın gücüne dayanan demokrasi ideolojisiyle demokrasinin iktidarı (halk tarafından seçilen elitlerin gücü) arasındaki yapısal gerilim tarafından oluşturulan demokratik açığı algılayarak ilgilidir. Popülizm, faydacı, siyasetin karmaşık ve kirli durumuna cevap olarak demokrasinin kurtarılacağı vaadi yönünde bir itiraz olarak analiz edilir. Demokrasi ideolojisi ve uygulaması, arasındaki gerilim gerçekte popülist demokrasi veya saf ideoloji ile anayasal demokrasi uygulaması, arasındaki bir gerilimdir.¹³⁰ Bununla birlikte demokratik mantık geniş siyasi alan içinde farklılıkların sembolik temsiline izin verirken, popülist homojen mantık farklı ve yabancı olanın tanınmasını ve dahline izin veren bu mürekkep sembolik çatıyı reddeder.¹³¹ Popülizm, halk egemenliğinin anayasal demokrasi içinde daha fazla temsilini arzularken halk ile ancak türde bir bütün kastedildiğinden gerçekte halkın bütün kesimlerine ulaşma arzusu tam anlamıyla gerçekleşmemektedir.

Anayasal demokrasinin temsili kurumların vatandaşların ihtiyaçları ve şikayetleri konusunda zaman zaman yeterli duyarlı olamaması, popülistlerin bu tatminsizlik halinden yararlanması, sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte popülist mantık birçok demokratik olmayan çıkarıma sahiptir. Hem popülizm hem de demokrasi temel halk egemenliği fikrine bağlı varsular da popülizm, farklılıkların ve farklı çıkarımların varlığına ve kendini temsiline sıcak bakmaz, imkân vermez. Bu nedenle popülizmin zaman zaman ortaya çıkması, demokrasinin bir yozlaşma olarak görülmesi mümkündür.¹³² Kimi yazarlara göre demokratik sürecin kaçınılmaz bir ürünüdür.¹³³ Müller de popülizmi çarşamba temsili demokrasinin hiç kaybolmayan bir gölgesi, onun için daimi bir risk olarak tabir eder.¹³⁴ Bu düğünceden hareketle denilebilir ki popülizm, demokrasi var olduğu için mevcuttur. Fakat demokrasi içinden çıkan popülizm, demokrasinin bir türü değildir. Demokrasi içinde ortaya çıkan kabilen bir ideoloji/ideolojik olgudur.

Canovan popülist ideolojinin temsili demokrasilerde kaçınılmaz olduğu iddia ederken, bazı popülistler e itimciden ziyade baştan çıkarıcı olarak görüldüklerinden ve zaman zaman amaçları, başarıları ve takipçileri bir araya getirmek için kendi kişisel karizma, propaganda ve izleyici/dinleyici manipülasyonuna yaslandıkları, kimi yazarlar tarafından popülizm demokrasinin bir patolojisi ya da yozlaşma olarak tarif edilebilmektedir. Bu nedenle popülizm olumsuz bir kavram olarak nitelenebilmektedir.¹³⁵

Bununla birlikte Deiwiks gibi bazı yazarlar popülizmin olumlu yanlarına işaret ederler. Deiwiks'e göre başkaları bir perspektiften bakılacak olursa popülizm olumlu anlamda bir sıcak uyarıcı olarak görülebilir. Çünkü temsili siyasi sistemin kusurlarını, vurgulayarak elitlere bir işaret vermektedir. Elitlere halk yararına siyaset yapmalarını, gerektiğinde konusunda bir hatırlatma görevi görebilir.¹³⁶ Kimi yazarlar popülist çarşamba, demokrasinin tutulmaması, vaatleri üzerinde yükseldiğini vurgulamaktadır.¹³⁷ Bu durum popülizmin yerli demokrasilerde dahi ortaya çıkabileceği gerçeğiyle örtülmemektedir. Ayrıca popülizm siyasete uzak kesimleri siyasete yakınlara taşıyarak siyasal katılıma, artırmaktadır. Bununla birlikte popülizmin toplumun her kesimini kucaklayıcı bir şekilde siyasal katılıma, artırdığı da düğünmemelidir. Nihayetinde popülizm, popülist seçkinlerin hakimiyetinde kalabilmektedir.

D. Popülist Anlayışın Temel Hak ve Özgürlükler ve Çokulusculuğa Yaklaşım Tarzı,

Günümüzde hakim siyasi ideoloji olarak görünen liberalizm bireyci bir ideolojidir. Popülizm ise halk, organik bir bütün olarak görür ve topluluklar, esas alır. Liberalizm devletin bireylerin hak ve özgürlüklerine haksız müdahalesini önlemeye çalışırken popülizm çokulusluğun zorda olduğu söylemler ve azınlıkların hak taleplerine devletin önem vermesini adaletsizlik ya da olumsuzluk olarak görür.¹³⁸ Buna göre devlet, çokulusluğun istek ve arzularına eylemli olmalıdır.

Popülizm, yine saf liberalizmin aksine devletin ekonomiye müdahalesinden rahatsız olmadığı, gibi otoriter ve müdahaleci rejimlere eylem gösterir. Çokulusluk desteğinin arkasına aldığı, ve çokulusluk menfaatini koruduğu iddiasıyla, devlet tarafından müdahaleci bir rejime evrilebilir.¹³⁹ Anayasal demokrasinin kimi kurum ve kavramları ile başkaları da mazl, devlet tarafından müdahaleci rejime evrilebilme ihtimalini destekler.

Müller'e göre popülistlerin genel olarak kurumlara karşı oldukları, söylenemez. Popülistlerin karşı oldukları kurumlar, kendi bakış açılarına göre ahlaken doğru siyasal çıktılar üretmeyenlerdir. Popülistler muhalefetçi

¹³⁰ ABTS / RUMMENS, s. 410-411.

¹³¹ ABTS / RUMMENS, s. 419.

¹³² ABTS / RUMMENS, s. 419-420.

¹³³ DEIWIKS, s. 5.

¹³⁴ MÜLLER, s. 25-26.

¹³⁵ DEIWIKS, s. 4.

¹³⁶ DEIWIKS, s. 4.

¹³⁷ MÜLLER, s. 95.

¹³⁸ TAGGART, s. 148; Sonuç.

¹³⁹ TAGGART, s. 148; Sonuç.

halk,n gerçek iradesinin olu umuna engel oldu unu dü ündükleri kontrol ve denge mekanizmalar,na, kuvvetler ayr,l, ,na ya da mevcut anayasalara kar , ç,kabilirler ya da ele tiri getirebilirler. Ancak Müllerø göre, onlar iktidara geldiklerinde anayasac,l,k konusunda daha az üpheci olurlar. Çünkü anayasalar popülistlerin iktidarda kalmas,na yardım edebilir.¹⁴⁰ Müller, anayasalar,n popülist olmayanlar,n gücünü s,n,rlamak için tasarlanabilece ini, bu halde anayasalar,n bir çerçeve metin olma özelli inden ç,karak iktidar, elde etmek için kullan,lacak birer araca dönü ece ini ve çat, man,n kaç,n,lmaz olaca ,n, savunur.¹⁴¹

Popülizmin kar , ç,kt, , iki husus bulunmaktad,r. Bunlar; seçkincilik (elitizm) ve siyasal ço ulculuktur. Seçkincilik (elitizm), siyasetin iyiyi ve kötüyü ay,ramayan insanlar,n yerine, ahlaklı, (erdemli) seçkinlerin görü lerinin bir ifadesi olmas,n, ister.¹⁴² ¹⁴³ Ço ulculuk ise, popülizmin ve elitizmin homojenli ini reddeder, toplumu s,kl,kla esas,nda farklı görü ler ve arzular ta ,yan bireyler ve gruplar,n heterojen bir birli i olarak görür.¹⁴⁴ Canovanø,n belirtti i ekilde, bir popülist demokrata göre temel az,nl,k ç,karlar,n, garanti alt,na alan haklar bildirgesi ya da anayasaya sahip bir demokrasiyi durduracak hiçbir ey olmayabilir. Fakat halk egemenli i kavram, aç,k bir ço unluk karar, kar ,s,nda bu ekilde anayasal kontrollerin muhafazas,n, zorla t,rılmaktad,r. Bu nedenle popülist demokrasi az,nl,k haklar,n, tehdit etmektedir.¹⁴⁵

Canovan, bir istisna olarak, sviçre demokrasisinde popülizm ve ço ulculu un birle mesi probleminin çözüldü ü kanaatin ta ,maktad,r. Buna göre öncelikle, sviçreøde¹⁴⁶ kanton ve komünlere çok fazla özerklik veren ve hiçbir komünal grubun az,nl,k olamamas,n, sa layan oldukça ayr,nt,l, bir federal yap, bulunmaktad,r. kinci olarak, Canovanø göre, ço unluk tiranl, ,n,n y,k,c, etkilerinin önlenmesi sviçre siyasi kültürünün karakteristik bir özelli idir. Buna göre ço unluk oyu resmi yöntem olarak kullan,lsa da bütün ç,karlar,n dikkate al,nd, , güçlü bir gelenek vard,r. Canovan, sviçreøde oldukça ço ulcu bir toplumsal yap,¹⁴⁷ bulundu undan bu ülkede popülizmin ve halk egemenli inin az,nl,k haklar,n, tehdit edebilece i kanaatinde de ildir.

Avrupa-da ,rkç,l,k ve yabanc, dü manl, ,n,n yükselmesi popülist siyasetin ve a ,r, sa ,n beslenmesiyle ba ba a gitmektedir. Bu durum da iddet vakalar,n,n ve bu yönde i lenecek suçlar,n artmas,na neden olacakt,r.¹⁴⁸ Bununla birlikte popülizm, (anayasal) kurumlarla karars,z bir ili ki içinde oldu u için, ba ka bir ifadeyle kurumlara üpheli yakla t, , ve zaman zaman kurumlarla mücadele edebildi i için dönemseldir ve ömrü çok uzun de ildir.¹⁴⁹ Bununla birlikte dönemsel olmas,, popülizmin iddet vakalar,n,n ve suçlar,n art, ,na neden olabilece i ihtimalini ortadan kald,rılmamaktad,r.

IV. SONUÇ

Popülizm, s,n,r,lar, belli olmayan; ancak temelinde halk egemenli i vurgusu bulunan bir ideolojidir. Popülizmin içeri inin kapsaml, olmamas, hemen her siyasal rejimde ve farklı dönemlerde ortaya ç,kabilmesini sa lamaktad,r. Popülizm sessiz ve erdemli ço unluk olarak görülen halka yaslan,r. Popülist siyasetçiler gerçek halk, temsil ettikleri iddias,n, ta ,rlar. Halk,n temsili iddias,n,n yan,nda kar ,t olunan bir seçkinler s,n,f, bulunmaktad,r. Popülist bir ak,m hangi ülkede ortaya ç,kt,ysa o ülkenin ya da zaman,n ko ullar,na göre kar ,t olunan hakim s,n,f,n yap,s, de i ecektir. Farklı, siyasal sistemlerde ortaya ç,kabilmesi kar ,t olunan s,n,f yap,s,n,n de i ebildi ini göstermektedir.

Popülizmin ortaya ç,kmas, için belirli toplumsal ko ullar,n bulunmas, gerekti i söylenemese de popülizm temsili demokrasilerde ve ekonomik kriz dönemlerinde daha kolay ortaya ç,kabilmektedir. Popülist ideolojiyi ta ,yan örgütlenmenin gerçekle ebilmesine temsili demokrasi imkan tan,maktad,r. Temsili demokrasinin imkanlar,yla örgütlenebilen popülist ak,m,lar do rudan demokrasi vurgusunu kullan,rlar. Do rudan demokrasi ça r,lar, popülizmin ço unlukçu demokrasiyi arzulad, ,na i aret etmektedir. Halka dayanm, bir ideoloji olan popülizmin halk iradesini ortaya ç,karacak do rudan demokrasi araçlar,na ba vurma arzusu kendi içinde tutarlı,d,r. Bununla birlikte popülizmde halk iradesinin ne oldu u ve nas,l ortaya ç,kar,laca ,n,n tart, ,lmas,ndan ziyade popülist ileri gelenlerce belirlenmi bir irade halk iradesi olarak topluma benimsetilmek istenmektedir.

Buradan hareketle popülizmin ideolojisinin bir ba ka özelli i olan siyasal ki iliklere ya da lidere ba ,ml, olma unsuruna ula ,l,r. Popülizmde siyasetin basitle tirilmesi arzuland, ,ndan karma ,k ya da say,ca çok siyasal kurum ve usullerin yerini popülist liderlik ve liderin belirleyece i siyaseti takip etme kolayl, , almaktad,r.

Popülistler halk,n gerçek temsili ad,na do rudan demokrasi araçlar,na s,kça ba vurulmas, arzusu ta ,d,klar,ndan ço unluk olan halk,n iradesinin yasala mas, ça r,s, bir ço unluk diktatörlü üne yol açaca , intiba,n, uyand,r,r. Bununla birlikte popülizmin do rudan ço unluk diktatörlü üne yol açt, , söylenemez. Zira iktidara

¹⁴⁰ MÜLLER, s. 79-81.

¹⁴¹ MÜLLER, s. 85-86.

¹⁴² MUDDE, s. 544.

¹⁴³ Elitizmin, popülizmin saklı, mantı, oldu unu iddia eden yazarlar da bulunmaktad,r. MUDDE, s. 544; Dipnot 12.

¹⁴⁴ MUDDE, s. 544.

¹⁴⁵ CANOVAN, Populism, s. 205.

¹⁴⁶ sviçre, devlet gücünün Konfederasyon, kantonlar ve komünler aras,nda bölündü ü federal bir devlettir. sviçreøde en küçük siyasi birlikler komünlerdir. <https://www.ch.ch/en/demokratie/federalism/federalism/>, (Eri im Tarihi: 19.10.2018).

¹⁴⁷ CANOVAN, Populism, s. 203-206.

¹⁴⁸ YILDIRIM, s. 60.

¹⁴⁹ TAGGART, s. 134.

gelmeden önce popülistlerce ele tiri konusu yapılan anayasal kurumlar ya da anayasal fren ve denge mekanizmalar, iktidara geldikten sonra popülist hareketin temsilini sağlamak, sürece katkı ele tiri konusu yapılmaktan ç, kar, lmaktadır.

Popülizm ideolojisinin; siyasetçilerin gündem oluşturmak amacıyla ve dikkatleri belli bir yere toplamak için zaman zaman yaptıkları, ve toplumsal yaşamı ama katkı sağlamayan kimi siyasi davranış tarzları, barındırır, söylenebilir. Böylelikle popülist seçmen kitlesi bir arada tutulmaya ve siyasi destek korunmaya çalışılır.

Popülizm, belirli bir sınıf hareketi değildir ve her zaman devrimci bir nitelik taşımaz. Bununla birlikte popülizmde halk homojen bir bütün olarak görülür. Halkın iradesine başvurulması gerektiği sıkça vurgulanmasına rağmen halk iradesinin popülist liderlik tarafından belirlenip temsil edilebileceğine dönük bir inanç söz konusudur. Bu nedenle homojen görülen halk içinde farklı çıkarlar bulunabileceği ya da halkın farklı görüşleri taşıyan heterojen bir bütün olduğu fikri kabul görmez. Bu minvalde popülizm farklılıkların temsiline engel olunacağı, kanaatini doğurur. Popülist bir hareketin ülkede büyümesi, harekete katılmayanlar ya da azınlıkta kalanlar açısından temel hak ve özgürlüklerin varlığı, ve korunmasını ana mesele haline getirmektedir. Siyasal kurumların daraltılması, gerektiği düncesi ve lidere bağlılığı içinde görülmeyenlerin temel hak ve özgürlüklerini tehlikeye düşürmektedir.

KAYNAKÇA

- ABTS, Koen / RUMMENS, Stefan: "Populism versus Democracy", *Political Studies*, 55, 2007, (405-424).
- ALBAYRAK, Hafize Üle: "Hristiyan Fundamentalizmi", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- ALLCOCK, J. B.: "Populism: A Brief Biography", *Sociology*, 5 (3), Eylül 1971, (371-387).
- ARDITI, Benjamin. "Populism as a Spectre of Democracy: A Response to Canovan", *Political Studies*, 52 (1), 2004, (135-143).
- ASLANIDIS, Paris: "Is Populism an Ideology? A Refutation and a New Perspective", *Political Studies*, 64, 2016, (88-104).
- BOZOLU, Tülin: "Hegel'in Zeitgeist ve Otoriter Popülist Siyasal Söylem: Trump Üzerine Bir Okuma", *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 2017, (67-82).
- BURNS, Edward McNall: "Çağdaş Siyasal Düünceler: 1850-1950", Çev. Alâeddin Şenel, 2. Baskı, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara, 1984.
- CANOVAN, Margaret: "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", *Political Studies*, XLVII, 1999, (2-16).
- CANOVAN, Margaret: *Populism*, Harcourt Brace Jovanich, New York, 1981.
- DEIWIKS, Christa: "Populism", *Living Reviews in Democracy*, 1, 2009, (1-9).
- ERGİL, Doğan: "İdeoloji Üzerine Düünceler", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 38 (1), 1983, (69-95).
- HEYWOOD, Andrew: "Siyaset İdeolojileri: Bir Giriş", Çev. Ahmet Kemal Bayram ve diğerleri, 2. Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2010.
- KÖKER, Levent: "Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi", 11. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.
- LACLAU, Ernesto: "Popülizm: Bir Ad Ne Çerir?", Çev. Hayriye Özen, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 2011, (135-146).
- LACLAU, Ernesto: *Popülist Akıl Üzerine*, Çev. Nur Betül Çelik, Epos Yayınları, Ankara, 2007.
- LOEWENSTEIN, Karl: "Political Systems, Ideologies, and Institutions: The Problem of Their Circulation", *The Western Political Quarterly*, 6 (4), Aralık 1953, (689-706).
- MUDDE, Cas: "The Populist Zeitgeist", *Government and Opposition*, 39 (4), Sonbahar 2004, (541-563).
- MÜLLER, Jan-Werner: "Popülizm Nedir?", Çev. Onur Yıldız, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.
- TAGGART, Paul: *Popülizm*, Çev. Barış Yıldırım, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 82, İstanbul, 2004.
- TARCHI, Marco: "Populism and Political Science: How to Get Rid of the Cinderella Complex", *Contemporary Populism: A Controversial Concept and Its Diverse Forms*, in Sergiu Gherghina, Sergiu Mioc, Sorina Soare (ed.), Cambridge Scholars Publishing, Birleşik Krallık, 2013, (114-137).
- TOPRAK, Zafer: "Türkiye'de Popülizm: 1908-1923", Doğan Kitap, İstanbul, 2013.
- YETKİN, Barış: "Popülizmin Gölgesinde Siyaseti ve Siyasal İletişimi Anlamak", *Erciyes İletişim Dergisi Ökadenia*, 4 (3), 2016, (68-82).
- YILDIRIM, Yavuz: "Liberal Demokrasinin Krizi Bağlamında Avrupa'da Sağ Popülizm ve Yükselen Aşırı-Sağ", *Öz Amme daresi Dergisi*, 50 (2), Haziran 2017, (51-72).
- YILMAZ, Zafer: "Popülizm, Halk ve Demokrasi: Temsili Demokrasinin Açmazları ve Radikal Demokratik Bir Popülizmin Mükânları", *Mülkiye Dergisi*, 41(1), 2017, (33-65).
- YİĞİT, Slavoj: "Popülist Cazibe", *Büyük Gerileme: Zaman, mekân, Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, Haz. Heinrich Geiselberger, Çev. Meris Şahin, Aslı Biçen, Ahmet Nüvit Bingöl, Orhan Kök, İkinci Basım, Metis Yayınları, İstanbul, 2017, (211-224).

nternet Kaynaklar,

AKGEMC , Esra: öNedir bu Teknokrasi?ö, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluklar, Ara tırma ve Uygulama Merkezi e-bülten, 4 (38), Kas,m 2011, <http://bultenler.ankara.edu.tr/dergiler/49/954/sayi954.pdf>, (Eri im Tarihi: 03.10.2018), (1-21).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=58310, (Eri im Tarihi: 11.12.2018).

<https://www.ch.ch/en/demokratie/federalism/federalism/>, (Eri im Tarihi: 19.10.2018).

istanbul Politikalar Merkezi, Sabanc, Üniversitesi Stiftung Mercator Giri imi, öNeoliberal Küreselle me ve Popülist E ilimler: Küresel Ba lamda Türkiyeö, http://ipc.sabanciuniv.edu/en-old/wp-content/uploads/2016/05/Etkinlik-Raporu_CaglarK_FuatK.pdf, (Eri im Tarihi: 29.04.2019), (1-3).

KAYA, Ayhan: öAvrupaöda Popülist Sa ,ın Yükseli i: Kar ,la tırma, Analiz için Teorik Araçlar ö, Ele tirel Miras: Avrupaöda Kimliklerin Gerçekle tirilmesi ve Temsil Edilmesi (CoHERE), Çal ,ma Paketi 2, Kritik Analiz Arac, (Critical Analysis Tool, CAT) 1,Çev. Özlem Cihan, file:///C:/Users/hP/Downloads/Avrupada_Populizm_Teorik_tartismalar_ve.pdf, 1 Aral,k 2016, (Eri im Tarihi: 25.04.2019), (1-21).

www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guit=TDK.GTS.5bed682cc1ac27.87894841, (Eri im Tarihi: 15.11.2018).